

ETH DIARI

Numerò 181
dimèrcles 11 d'agost 1999

HUELHETON

DIARI

D'ARAN

Prètz: 50 pessetes

AUÉ QU'EI ETH DIA MAGIC DER ECLIPSI

Eth fenomèn en Aran se produirà entre es 10.57 deth maitin enquias 13.41

En nòste país aranés se darà un 77% de caperament deth Solei.

PRECAUCIONS ENTÀ OBSERVAR ER ECLIPSI

Non guardetz dirèctament tath Solei, ne a simpla vista ne tamb cap d'esturment sense filtres. Esvitatz er us de filtres non adequadi, com es veires humadi. Se dispausatz de filtres especiaus entà telescopèi o prismatic (de dubertura

torau, tipe Mylar), tostemp les cau plaçar deuant der objectiu o ena boca deth tuèu, jamès en ocular per a on se garde. Cau tier compde a vigilar es mainatges entà que non guarden dirèctament ath Solei sense proteccion.

Tà vedé-lo mès d'a pròp que podetz anar tà Vaquèira e agarrar eth telesèra dera estacion, que vos amiarà comodament enquiara còta 2.000.

ERA GENERALITAT RECOMANE NON CIRCULAR PENDENT ETH TEMPS QUE DURE ER ECLIPSI

Eth Servici Catalan de Transit dera Generalitat recomane as conductors que non circulen pes carretères pendent er eclipsi, entre es 11.00 e es 14.00 ores d'aguest maitin; se non se pòt esvitar circular, que cau utilizar es lums de crotzament entà hè'c. Aguest conselh se justifique pera amendrida dera luminositat pr'amor der eclipsi e peth factor de distraccion ena conduccion qu'aguest pòt provocar. Catalonha, a on eth maxim apogèu der eclipsi se darà as 12.20, serà des pògues zònes deth nòrd dera peninsula enes quaus se prevé pògues bromes pendent eth meddia, çò que permetrà observar eth fenomèn. Ath delà, es Mòssos d'Esquadra meteràn en foncionament un dispositiu especiau entà qu'es camions demoren enes aïraus de servici mès pròplets ara frontèra francesa, entà pr'amor de hèr complir ua orde deth Govèrn francès, qu'a proibit era circulacion de camions de mès de 7.500 quilòs peth sòn territòri entre es 11.00 e es 14.00 ores.

Transit enten qu' "era mendra luminositat a compdar des 11.00 pòt constituir un factor d'inseguretat". Atau, en un comunicat d'ager se difonguec ua sèria de conselhs "entà garantir ua circulacion de veïculs normalizada e sense incidents". Es meteorològs calculen qu'era aucultacion deth 77% deth diamètre solar en

servici o de descans. Entre es conselhs tanben s'includís eth de non conduïr tamb lunetes de proteccion entà veïr er eclipsi e tier especiau compde entà qu'era mainadèra non garde tath Solei, un naut factor de risque que poderie perturbar era atencion deth conductor.

Peth sòn costat, mès ena madeisha linha, era Direccion Generau de Transit avertís qu'era observacion der eclipsi non se hèsque dera carretèra estant. Efectius dera Guàrdia Civi de Transit susvelharàn expressament que cap conductor s'arture enes marges des carretères o ena madeisha "e encara

Catalonha serà parièra ara claritat que i a lèu abantes dera gessuda deth Solei. Es autoritats de Transit tanben avertissen as conductors qu'esviten es reduccions de còp de velocitat, que mantenguen era concentracion e non guarden entath Solei se conduïssen. Tanpòc non s'an d'arturar en "quinsevolh lòc, jamès en costat dera carretèra, qu'ei entàs veïculs avariadi", perque ac pòden hèr en aïraus de

mens que baishe deth coche". En cas que non se hèsque cas ar avèrtiment, Transit a comunicat qu'aguesti veïculs seràn retiradi s'ei de besonh. Deuant dera amèrma dera luminositat pr'amor der eclipsi, se conselhe circular tamb es lums de crotzament alugades, reduïr era velocitat e aumentar era distància de seguretat entà esvitar trucs per possibles distraccions o frenades de còp.

ES TELEVISIONS SEGUIRÀN ER ECLIPSI EN DIRÈCTE

Connecten tamb zònes d'Euròpa a on era vision ei totau

Totes es televisions hèn aué programes especiaus entà seguir, en dirècte, er eclipsi totau de solei qu'artenherà eth sòn zenit tath torn des dotze deth meddia. En aguesta ora, TV3, TVE-1, Tele 5, Antena 3 TV e CNN+ haràn un auanç informatiu en quau connectaràn tamb dièrses localitats de Catalonha, der Estat e d'Euròpa entà dar era miellhor imatge possibla d'aguest tan demorat eclipsi.

scientifics europèus entà veïr

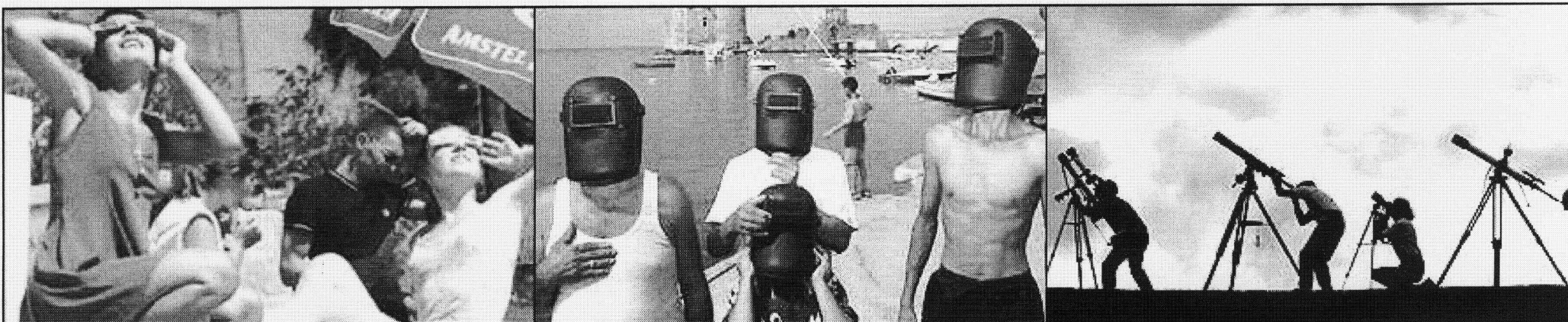

eth darrèr eclipsi deth millèni.

TV3
Montse Jené connectarà tamb er equip que Televisió de Catalunya (TVC) a enviat tath lac Balaton, en Ongria, un des punts dera Euròpa centrau a on miellhor se veirà er eclipsi totau. Tanben se harà un seguiment des der observatòri Fabra entà mostrar coma se ve er eclipsi en Catalonha. Ath delà, entàs dièrses edicions des *Telenotícies*, TVC a desplaçat un equip en Kastamono, ena region turca dera Anatòlia centrau, a on s'ammassarà ua expedicion de

TVE
Televisión Española (TVE) passèc delànet, per La 2, *Eclipse*, un documentau en quau se barrege era sciéncia, era informacion e es istòries d'interès uman. En aguest documentau, astronòms de tot eth mon expliquen tot çò qu'entore ad aguest fenomèn. Com enes autes televisions, TVE-1 harà, tàs 12.00, un auanç informatiu especiau entà seguir, en dirècte, a trauers de dièrses connexions tamb punts d'Euròpa e der Estat, eth desvolopament deth fenomèn.

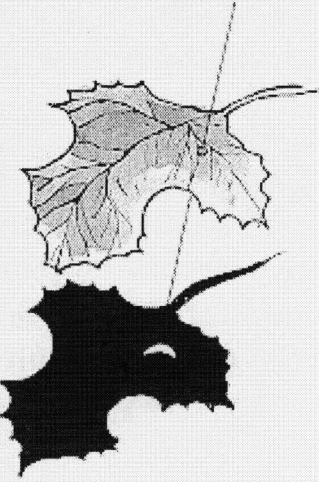
(Contunhe darrèr)

TOTI PREMANITS!

ES ECLIPSIS SOLARS ÈREN TEMUDI PES ANTIGUES CULTURES

Quan era Lua caperèc et Solei en an 1133, eth rei britanic Enric I viatjaue en vaishèth. Era cronica anglosaxona racontèc er episòdi: "Pendent eth dusau dia, en tot dromie [eth rei] en vaishèth, eth dia s'escuric sus totes es tèrres. Es òmes s'estonèren e se senteren afrentadi, e dideren qu'un gran eveniment passarie d'alavetz ençà". "Aqueth madeish an eth rei

que moric", hig era cronica. Es eclipsis solars, es prumèri registres des quaus sigueren cuelhudi en an 2094 aC, èren temudi pes antigues cultures mondias, es quaus coïncidien ena creença qu'eth Solei liuraue era Tèrra as dimònis des tenèbres. Era paraula eclipsi provié deth grèc *ekleipsis*, e signifie 'defalhimet'. Es antigues cultures interpretauen aguesti eveniments com un auguri de fatalitat. Pendent es eclipsis solars, es asteques, que sacrificauen a boçuts e nans entà satisfèr a Xolotl, er ajudant

deth Solei, plorauen e cri-dauen perque creiguien qu'es dimònis baisharien tara Tèrra entà engolà-les.

Es tribus nordiques creiguien qu'es eclipsis solars èren provocadi per un lop que se cri-dauè Skoll, es indis qu'ère un drac o eth cap d'un dimòni, e es vietnamites pensauen qu'ère ua gargolha giganta. Entara gent de Sibèria, ère un vampir. Es indis *chippewa*, entà hèr tornar ath Solei, disparauen flèches tamb huec entath cèu, e es chinesi emplegauen tambors e coets entà hèr hùger a un drac celestiau que s'engolie eth Solei.

ES TELEVISIONS SEGUIRÀN ER ECLIPSI EN DIRÈCTE (CONTUNHACION)

Tele 5

Tele 5 connectarà, tanben en dirècte a compdar des 12.00, tamb eth Reine Unit e tamb Donòstia, un des punts der Estat d'a on se veirà miellhor aguest fenomèn astronomic.

Ath delà, eth programa satiric *El informal* a enviat a Patricia Conde enquia Kastamono (Turquia) entà hèr un recuelh d'imatges sus er eclipsi en aquera zòna. Un des camèras pujarà en un glòbe aerostatic, d'a on filmarà er eveniment. Eth reportatge, totun, non se passarà enquia dijaus.

Antena 3

Era emissora privada connectarà pendent eth maitin tamb quauqui punts der Estat e abantes der informatiu des 15.00 tamb era Gran Bretanha e tamb Alemanha. Antena 3 tanben a desplaçat diuersi equips deth programa *Espejo público* -s'emetis dimenge- enquia Viena, Praga e Budapest entà hèr un ampli seguiment der eclipsi.

Es digitals

Entàs abonats a Canal Satèlite Digital, CNN+ harà un seguiment de dues ores, a compdar des 12.00, en dirècte, des de diuersi punts d'Europa, en tot connectar tanben tamb India e Iran.

Via Digital transmetarà er eclipsi a compdar de meddia per miei de BBC World.

UA DEPUTADA DE CÈUTA ABANDONE ETH PSOE E EMPARE UA MOCION DE CENSURA DETH GIL

Susana Bermúdez, deputada deth Grop Parlamentari Socialista dera Asamble de Ceuta, anoncièc ager era sua decision irrevocabla de deishar eth sòn partit, incorporà-se ath Grop Mixte e emparar ua mocion de censura contra er actuau president autonomic de Cèuta, Jesús Fortes, deth PP, emparat peth PSOE e eth Partido Democrático Socialista de Ceuta (PDSC). Entàs 9.15 d'ager demorèc formalizada en Registre Generau dera ciutat autonòma era mocion de censura contra er alcalde-president de Cèuta, eth popular Jesús Cayetano Fortes,

qu'entèste eth Govèrn tripartit de PP, PSOE e PDSC. Era mocion prepau-se coma candidat ara presidència a Antoni Sampietro, deth GIL. Atau, tamb eth supòrt de Bermúdez, eth GIL arthenrie era majoria absoluta ena Asamble dera ciutat autonòma tamb 13 deputats, pes 12 deputats dera rèsta de grops (ueit deth PP, tres deth PDSC e un deth PSOE), çò que permeterà ath candidat deth GIL accedir ara presidència de Cèuta.

En un comunicat, Bermúdez justificue era sua decision pera "inviabilitat" d'ua coalicion de govèrn entre eth PSOE e eth PP, tant pera contradiccion ideologica com

des sòns programes electoraus. Segontes que ditz, era disciplina de vòt siguec era soleta rason pera quau acceptèc era acta de deputada e pera quau votèc era investidura deth popular Jesús Fortes, pr'amor que considèrè qu'er acòrd arthenhut entre PSOE e PP ei "antinatura, sense projècte ne futur". Segontes era dejà exdeputada socialista, "eth benestar e eth futur deth pòble de Cèuta non pòt èster garantit per ua coalicion deth PP e deth PSOE pactada en Madrid sense cap de consideracion ne sensibilitat entara problematica locau", per çò que considèrè que "cau deishar que govèrne era majoria liura, responsabla e democraticament elegida pes ciutadans, contraris ara coalicion de govèrn e en favor deth GIL.

Era mocion ja a estat admetuda a tramit peth secretari dera ciutat autonòma e era Asamble a convocat entath pròplèu deluns dia 23, tàs 12.00, eth Plen en quau se debatirà.

ERA JUNTA ELECTORAU CENTRAU DESESTIME ES RECORSI DE MELILHA E DA COMA VALIDA ERA RENÓNCIA DERA TRANSFUGA

Era Junta Electoralau Centrau (JEC) acordèc desestimar es recorsi presentadi contra era renóncia ar escon dera exsocialista Malika Mohamed, en tot dar coma bona era substitucion des dues representants deth PSOE ena Asamble de Melilla.

Es recorsi auien estat presentadi pera madeisha Malika Mohamed -era quau, en revocar era sua renóncia, auie paralisat era possibilitat de presentar ua mocion de censura contra eth Govèrn que forme era Coalicion por Melilla (CpM)-, e peth president deta ciutat autonòma, Mustafá Aberchán e eth sòn partit, era CpM.

Era Junta Electoralau Centrau confirme era decision dera Junta Electoralau de Zòna de non dar validitat ara revocacion dera renóncia de Mohamed e de tramitar era sua substitucion e era der aute còsso elècte deth PSOE, Román Dobaño.

ERA OFICINA DE MARAGALL DEMANE ARA DIRECCION DE TV3 QU'ACABE TAMB ERA "PROMOCION" DE PUJOL

En un comunicat hèt public ager, era direccion dera campanha de Maragall denuncièc que, ena television publica catalana, i a "ua promocion constanta, sistematica e manipulada de Jordi Pujol e d'audi dirigents dera coalicion CiU, qu'a arribat a un nivèu simplament escandalós".

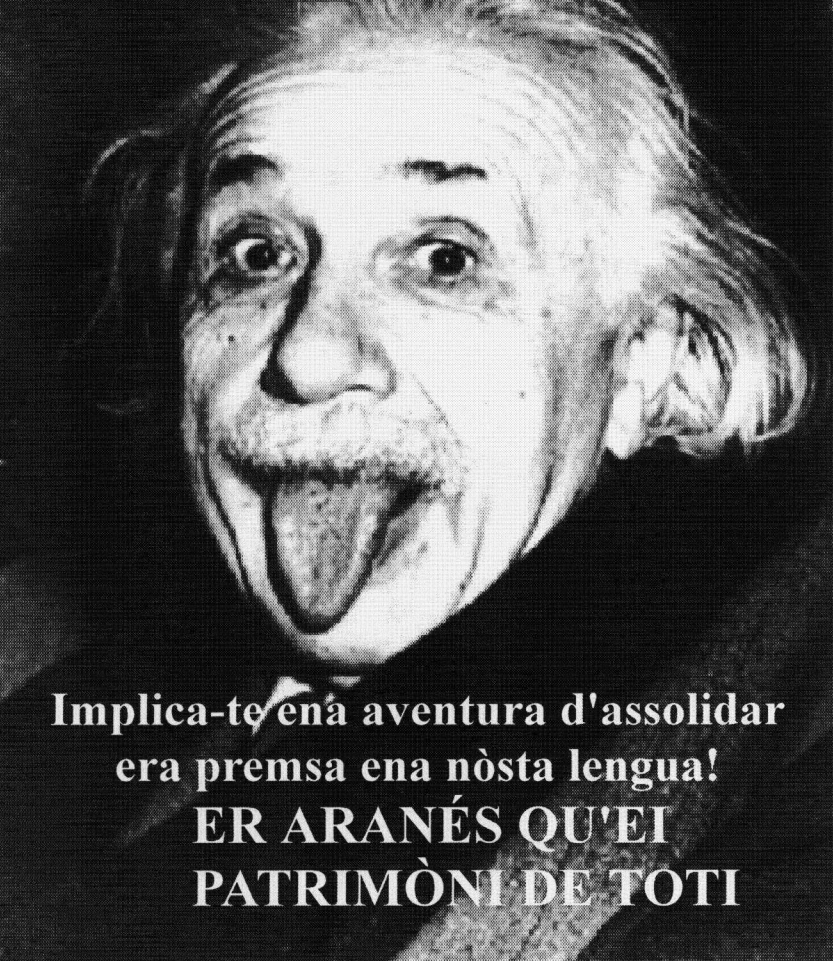
Era promocion de Pujol, senhale era nòta dera campanha de Maragall, se ve complementada "tamb era marginacion permanenta ara quau son sosmetudes totes es autes fòrces politiques catalanes e, plan particularment era deth líder dera alternativa deth cambi en Catalonha, Pasqual Maragall". Aguesta situacion, hig, "condicione negatiuament eth procès politic, e ei inacceptable e escandalós en un periòde electorau com eth que se viu en Catalonha".

Pr'amor dera "persistència dera manipulacion en favor de CiU", era oficina electorau de Maragall a reclamat ara direccion dera television catalana que prengue "ues decisions immediates qu'amien a un restabliment minim der equilibri vulnerat". Era prumèra d'aguestes mesures qu'aurie d'èster, segontes eth comunicat, era emisson d'ua entrevista tamb eth candidat socialista Pasqual Maragall,

qu'auesse es madeishes caracteristiques qu'era que se li hec eth passat mes de junhsèga a Jordi Pujol. En aguest sentit, hig qu'ena pròplèu session deth Conselh d'Administracion dera Corporació Catalana de Ràdio Televisió (CCRTV), se demanarà ara direccion qu'informe des "mesures que prenerà entà restablir es practiques normaus d'informacion non-propagandistica e equilibrada que son pròpies d'un sistèma de comunicacion public deth nòste entorn e que son especialment importantes en un encastre electorau". Era oficina de Maragall rebrembèc qu'eth candidat socialista prepausarà en sòn programa electorau "un cambi en sistèma d'eleccion deth director generau dera CCRTV que garantisque era neutralitat informatiua e era independència".

Era queisha des responsables dera campanha de Pasqual Maragall se produsís dempús qu'Iniciativa-Verds age hèt public un estudi en quau s'assegure qu'eth president dera Generalitat, Jordi Pujol, acupèc, en passat mes de junhsèga, eth 68% deth temps dedicat per TV3 a informar sus es cinc principaus dirigents politics catalans.

SE PREMANÍS UA REVOLUCION EN ETH DIARI A COMPDAR DETH NUMERÒ 200

Implica-te enà aventura d'assolidar era premsa ena nòsta lengua!
ER ARANÉS QU'EI PATRIMÒNI DE TOTI

Editor e director: Joan-Ramon Colomines-Companys.
Edite ETH DIARI
Família Colomines
Centre d'estudis VIVÈNCIA ARANESA:
Aula Euròpa des Pirinèus (Val d'Aran)
Carrèr Doctor Manel Vidal
locau num.5
(Darrèr edifici/ Ath cant der Espitau)
25530 Vielha-Val d'Aran
Telefon: 973641772
Fax: 973640871
E-mail vivenciaaranesa@ctv.es

Equip de correctors: Xavier Gutierrez.
Equip comerciau: Ramon Agulló i Teixidor.